

Stora svenska män 5 Magnus Stenbock

Risberg, Emilie

*55 Az Öreskrifter för folket
22.*

National Library
of Sweden

*Polyppe
Sant
o*

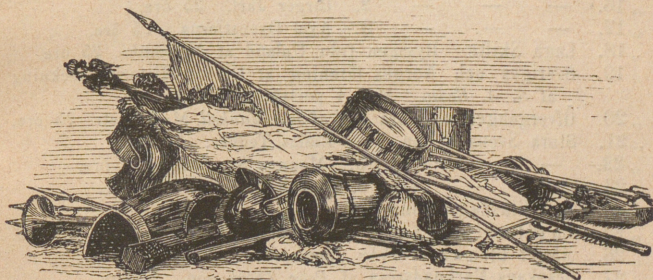
STORA SVENSKA MÄN,

TECKNADE FÖR FOLKET.

V.

MAGNUS STENBOCK.

Andra upplagan med 6 illustr.

STOCKHOLM.

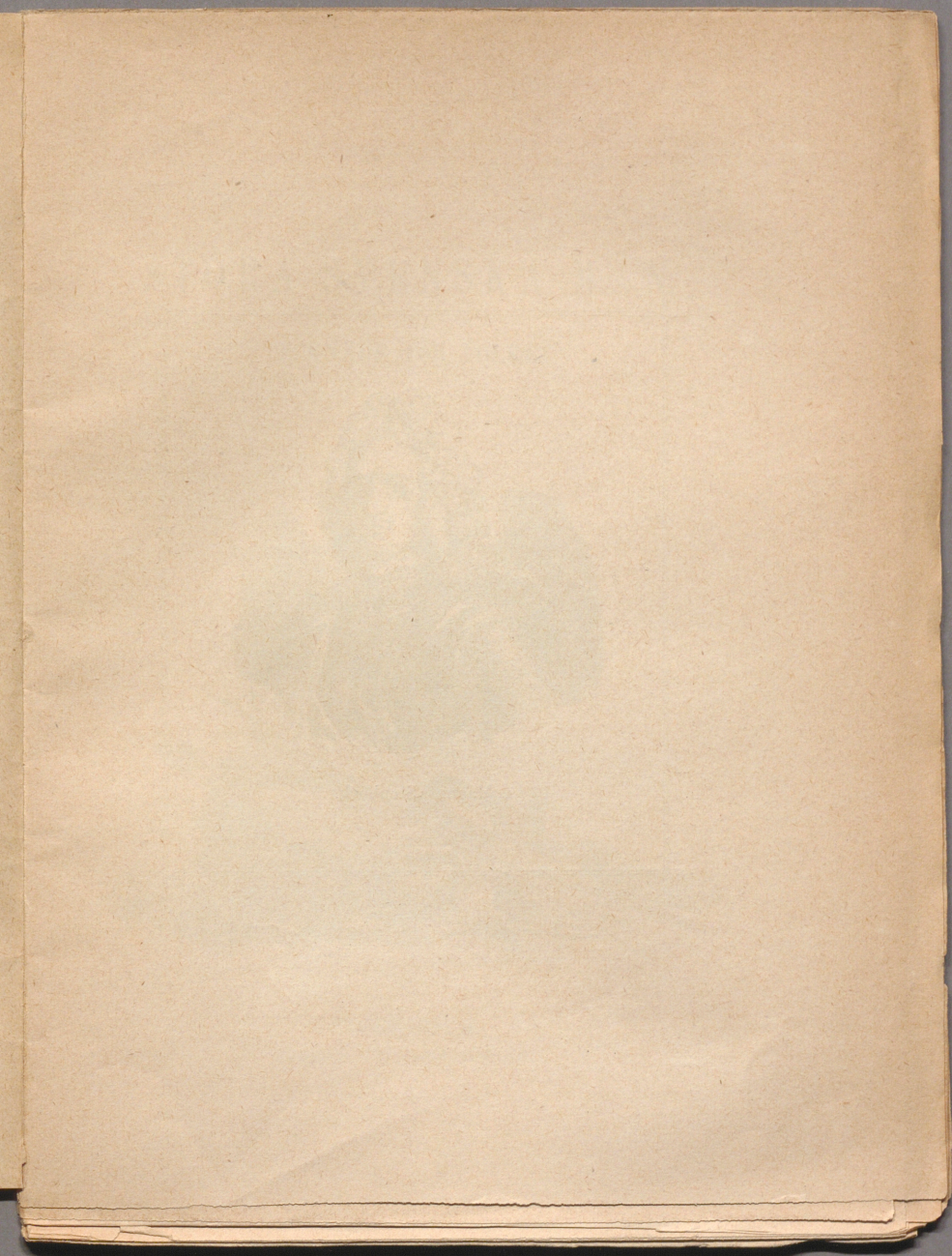
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

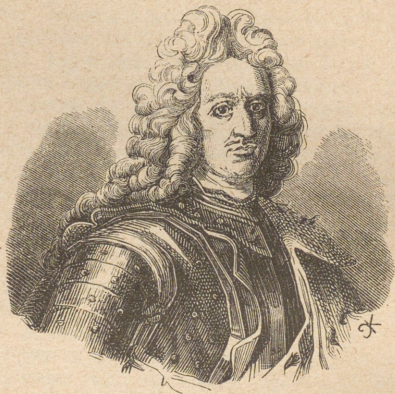
Pris: 25 öre.

Öreskrifter för folket.

En samling smärre skrifter, lämpliga för folkläsning och för sockenbibliotek samt till premier i folkskolor. — Hvarje häfte med en eller flera illustrationer.

- N:o 1 Kung Oskar och Skogvaktaren. Pennritning af *Pehr Thomasson*. 8:de uppl. 25 öre.
- „ 2. Svenska Kröningar. Med porträtter af de flesta svenska konungar samt många andra illustrationer. 3:dje uppl. 25 öre.
- „ 3. På Söder. — Onsdagsbröllopet, af *Sylvia*. 25 öre.
- „ 4. Starke Per. Bysågen från Upland af *Nepomuk*. 20 öre.
- „ 5. En Bonde och en Soldat. Tafla ur folklivet af *Nepomuk*. 20 öre.
- „ 6. De begge Limporna. Skizz af *Nepomuk*. 10 öre.
- „ 7. Kristoffer Polhem och hans verk. En teckning för folket. 20 öre.
- „ 8. Gamla historier för folket. 1:sta samlingen. 20 öre.
- „ 9. Rädande Engel och Drottning. En Episod ur Drottning Desiderias lefnad af *Marie Sophie Schwartz*. 20 öre.
- „ 10. Gamla historier för folket. 2:dra samlingen. 20 öre.
- „ 11. Karl XII vid Pultava. Historisk teckning af *Jul. Mankell*. 25 öre.
- „ 12. Den blifvande Bispn. En tidsbild af *Pehr Thomasson*. 25 öre.
- „ 13. En syndig Bonde af *Pehr Thomasson*. Med 4 teckn. 25 öre.
- „ 14. Vara och synas. Berättelse af *Onkel Adam*. 25 öre.
- „ 15. Stora Svenska Män. 1. Karl v. Linné. 25 öre.
- „ 16. — — — 2. Birger Jarl. 25 öre.
- „ 17. — — — 3. Axel Oxenstjerna. 25 öre.
- „ 18. Laga Skifte. Bysågen från Upland af *Nepomuk*. 25 öre.
- „ 19. Sveriges och Norges förening år 1814. Historisk teckning af *S. A. Hedin*. Med 4 porträtter. 25 öre.
- „ 20. Öfvergången af Stora Bält af *Jul. Mankell*. Med illustr. 25 öre.
- „ 21. Stora Svenska Män. 4. Esaias Tegnér. 25 öre.
- „ 22. — — — 5. Magnus Stenbock. 25 öre.
- „ 23. — — — 6. Jakob Berzelius. 25 öre.
- „ 24. Nya Riksdags-ordningen. 25 öre.
- „ 25. En gåfva af Kung Karl. Pennteckning af *Pehr Thomasson*. 25 öre.
- „ 26. Mäster Blomma af *Pehr Thomasson*. 25 öre.
- „ 27. Braskans Marknadsresa af *Pehr Thomasson*. 25 öre.
- „ 28. Smärre berättelser af *Onkel Adam*. 25 öre.
- „ 29, 30, 31. Gamla Historier för folket. 3:dje, 4:de, 5:te saml. å 20 öre.
- „ 32. Fosterländska sånger af *Pehr Thomasson*. 20 öre.
- „ 33. Från Pultava till Bender. Hist. teckning af *Jul. Mankell*. 25 öre.
- „ 34. Hans, som kom till folkhögskolan. 25 öre.
- „ 35, 36, 37. Tio norska folksagor och äfventyr af *Asbjørnsen* o. *Moe*. Tre häften, hvardera å 20 öre.

Magnus Stenbock.

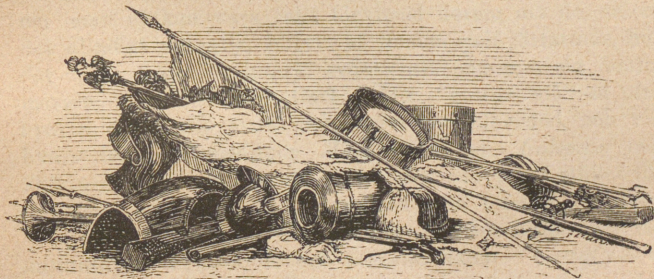
STORA SVENSKA MÄN,

TECKNADE FÖR FOLKET.

V.

MAGNUS STENBOCK.

Andra upplagan med 6 illustr.

STOCKHOLM.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1881.

"Marsch, bussar! Gån på uti Herrans namn,
 Spännan hanen friskt opp, läggen sedan ifrigt an,
 Gifven fyr, bräcken af, tagen pliten i hand,
 Gån på, frukten ej hvarken mord eller brand,
 Gån på för vårt fädernesland!
 Att våga sitt lif för sin konung och släkt,
 Det är både Gudi och menniskom täckt." -----

Dessa strofer ur *Stenbockens Marsch*, äro så karakteristiska för mannen — hjälten, härskaparen, konungsvännen och fosterlandsskyddaren — att en bättre inledning till hans lefnadsteckning svårligen står att finna. Och äfven om man ej kan vara fullt förvissad derom att de, såsom det allmänt antagits, blifvit af honom sjelf författade, bör det vara kärt för hvarje svensk att påminna sig denna marsch, efter hvilken Carl XII:s "gossar blå" så ofta ryckte fram till strid och seger — eller död, och vid hvars toner förmodligen *Måns Bocks* egna *Gedepoger* och *Tråskoryttare* lärde sig att vinna ära och pris i stället för det hän och begabberi, hvarmed man först mötte dem.

Ätten Stenbock har lemnat åt våra häfder en rik minneskrans af lysande och ärofulla namn. *Gustaf Olofsson* till Torpa, *Gustaf Vasas* svåger, svärfader och städse trogne vän. *Fredrik*, kämpen vid den store *Gustaf Adolfs* sida, bortburen från slagfältet vid Lützen, der han blifvit funnen simmande i sitt blod, och räddad till att ännu

många år derefter i fredens värf tjena sitt fosterland. *Erik och Gustaf Otto*, Carl X Gustafs högt betrodde män, den förre rikstygmästare, skjuten vid belägringen af Köpenhamn; den senare fältmarskalk m. m., segrare i Tyskland och Polen, samt sedermera — ehuru besegrad på Fyen och mindre lycklig såsom riksamiral — förvärfvande en sannare ära genom att under dessa oroliga tider tappert och troget försvara våra gränser. *Johan Gabriel*, riksmarskalken, Carl XI:s kloke och inflytelserike rådgifvare. Och slutligen, mest strålande i stjernekransen, odödligt lefvande i Carl XII:s hjertesaga och svenska folkets hjerta, *Magnus Stenbock*: han, om hvilken det minsta barn i våra skolor vet att med blixtrande ögon berätta och om hvilken vi väl alla läst huru han "i en stund af allmän förtviflan trädde lik en ny Gustaf Vasa fram och med sig hänförde hela svenska folket till herrlig hjeltebragd"; han, som med rätta blifvit liknad vid "månen, som kastade en glans af ljus och segerära öfver Sverige, sedan solen Carl gått ned vid Pultava", månen lik äfven deruti, att också han hade sitt djupa nedan; han, om hvilken det heter: "Snillet, modets och segrarnes lagrar jemte fosterlandskärlekens eklöfskrans visa sig kring hans hjessa, men till slutet genomflätade af egen svaghets och den djupaste olyckas dunkla cypresser" *).

Denne folksägnens älskling — kanhända just i följd af sina senare sorgliga öden i dubbelt mått så vorden — föddes i Stockholm den 12 Maj 1664. Han var yngste sonen af grefve Gustaf Otto Stenbock och dennes andra hustru Kristina Katarina Jakobsdotter De la Gardie, "Grefve till Vapnö, Allarp och Kjellstorp, Friherre till Kijda och Kyrdo, Herre till Rånäs, Medevi och Ugglenäs, K. Maj:ts Råd och Fältmarskalk", så tituleras Magnus

*) Fryxells Berättelser ur Sv. Hist.

Stenbock i sin samtids officiella stil; men mera välbekant för nationen är han under den förtroliga benämningen *Måns Bock*, som gafs honom af hjelte-Carl sjelf, jemte det något tvetydiga, men för ingen del illa menta skämtnamnet *Måns Laurifax*.

Att Magnus Stenbock från sina första år fick en god och allvarlig riktning, kan man sluta redan blott af följande intyg om hans fader: "Han älskade Guds ord och rättade alla sina gerningar derefter med en kristlig vandel; han försummade aldrig bönestunderna morgon och afton med ett ödmjukt knäfall, hvarken i fält eller hemma i sitt hus. Har ock sjelf åtskilliga anderika böner och psalmer komponerat, — — så att man kan i sanning säga, att han var en oskrymtad kristen och en nitälskande, gudfruktig herre. Han understödde gerna akademier, kyrkor, skolor och fattiga, enkor och faderlösa. I dom var han rätträdig och samvetsgrann, i sina embeten flitig och oförtruten, betänksam i det han talte och akt-sam i det han gjorde". En så beskaffad fader lärer nog från början hålla sin son i tukt och Herrans förmaning. Till enskilda lärare hade den unge grefven Haqvin Spegel och Olof Hermelin, hvilka båda, förenande snille, kunskaper och hjerta, voro bland de mest utmärkta personer på sin tid. Och att dessa lärare skötte sitt kall så väl och nitiskt som man af dem kunde vänta, derom vittna de djupa spår af beggederas skaplynne, som Magnus Stenbocks lärde herrar lefnadstecknare funnit i hans religiösa så väl som i hans vittra bildning. De lyckligaste naturgåfvor understödde också hans uppfostrares bemödanden, ty han egde "själsförmögenheter ovanliga så till höjd, som mängd: Der funnos inbillingskraft, snille, mod, fyndighet, tilltagsenhet, samt anlag för allt, som kunde

*) Isogæus.

blifva föremål för mensklig tanke och sysselsättning, äfven de mest olikartade, t. ex. skaldekonst, tonkonst, krigskonst, byggnadskonst, handaslöjder, allmän och enskild hushållning; och till allt detta en talegåfva och ett umgänges-sätt, som förvärfvade allas välvilja“ *).

Vid fjorton års ålder fick han följa sina äldre bröder till Upsala och blef den 7 Aug. 1678 inskrifven bland de studerande. “Fyra år“, säger Loenbom, “fortsatte Han där sina Studier, under hvilka Han inhämtade det nödigaste af Salighets- och Sedo-läran jämte Historien. Wältaligheten försummades så mycket mindre, som Hans snille af naturen var liksom ärnadt att lysa därmed. I Tyska och Fransyska Språken skaffade Han sig fullkomlig färdighet. Latin var väl icke mer den tiden till hjälpreda för en ung Krigsman, än nu, fast hon ansågs för mera nödvändig; men Han lärde likväl så mycket däraf, att Han på det Språket kunde i både talande och skrifvande föreställa sina tankar, hvaraf Han vid Fälttåget i Pålen hade mycken nytta. I öfrigt voro Mathematiska Vetenskaperna Hans nöje och hufvudsakliga göromål, jämte kroppsöfningar och ädlare slögder, hvaruti Han gick så långt, at Han kunde täfla med de största Mästare“.

Under Magnus Stenbocks studenttid inföll det dystra skifte af hans faders lefnad, då, efter stora och till en del själföfvällade motgångar såsom offentlig man, han äfven i det enskilda hemsöktes af hårda pröfningar, i det han af Reduktions-kommissionen “dömdes att betala mer än som han egde“. Det heter då om den gamle riksamiralen, att han, som i rikedom varit lik en furste, blef i armod lik en invalid; och att, då den stora Kommissionen tog ifrån honom till och med den sammetsrock med guldknappar, som han vanligen hade på sig, grät han och

*) Fryxell.

bad sin hustru, att hon hädanefter ville underhålla honom. "Hittills," sade han, "har jag gjort det sjelf."

Understödd af slägt och vänner (hvaribland särskildt nämnes grefvinnan Soph. Jul. De la Gardie, född Forbus, "som lappade sin silkeströja så länge som möjligt var") företog den unge Magnus 1683 en resa till Holland och Frankrike för att fullborda sin uppfostran och söka lycan i främmande krigstjenst. I Paris studerade han i fjorton månader, mest matematik under en berömd lärare vid namn Ozanam. I Amsterdam förvärfvade han sig mästerbref i svarfningskonsten, till hvilken han drifvits af sin lust att förfärdiga matematiska instrumenter. Han bodde då på ett fiskaretorp utanför staden och "gjorde sig känd för sin glädtighet". 1685 fick han fullmakt att vara fänrik vid grefve Gustaf Carlssons regemente i Holland, förflyttades 1687 till samma grad vid ståthållarens lifgarde, men erhöll några månader derefter sitt afsked ur holländska krigstjensten sedan han blifvit af Carl XI utnämnd till kapten vid Mauritz Vellinks regemente, som då var i garnison i Stade. 1688 blef han major vid ett regemente som grefve N. Bjelke upprättat, för att med Carl XI:s tillåtelse dermed gå i holländska republikens tjenst. Sålunda återkommen till Holland, måste han ligga länge overksam i garnison först i Nimwegen, sedan i Maastricht, kommenderades slutligen till Bonn, för att understödja stadens belägring, men återkallades redan under vägen. Storligen missnöjd öfver att ingenting få se eller göra, begärde han tillstånd att få begifva sig till allierade armén i Nederland, erhöll det och förblef der som volontär tills manskapet gick i vinterquarter, då han reste hem och tillbragte vintern i Stockholm.

Den nu tjugufemåriga med de rikaste egenskaper utrustade mannen ådrog sig vid sin återkomst från krigsteatern en välförtjent uppmärksamhet. Han kom i syn-

nerlig nåd hos den ädla drottning Ulrika Eleonora, hvars hofräkenskaper utvisa att hon äfven understödde honom med penningar. Och den gunst hvaruti han stod hos henne verkade så på grefve Bengt Oxenstierna — kanslipresidenten — att han gaf den fattige ädlingen sin dotter Eva Magdalena. Hos den unga fröken sjelf behöfde Magnus Stenbock troligen ingen annan rekommendation än sitt eget älskvärda jag, helst som det berättas om denne den sköna *Ebba Brahes* dotterson, att "hans utseende var särdeles intrycksfullt och tilldragande" och att "han hade lif och behag i hvarje rörelse". Han var medelmåttigt lång, starkt byggd, snille lyste i ögonen, ett mildt smålöje spelade ofta i anletsdragen. Detta i förening med ungdom, helsa, ett intagande umgängessätt och en tjugande vältalighet, bidrog sannolikt ej ringa till hans framgång hos sin unga fränka *). Bröllopet firades med all högtidlighet i konungens och hela kongl. husets närvaro den 23 Mars och redan i början af April följdes de båda makarne åt till Holland.

Sedan Stenbock i Maastricht inrättat hushållningen för sin unga grefvinna, begaf han sig till hären, hvarest han snart blef *Major de brigade*. I denna egenskap deltog han den 1 Juli i slaget vid Fleury, der han "med stor vigueur och berömlig conduite" anförde en bataljon, så att, enligt chefens yttrande, "hans reputation blef stor". Sjelf skref han sedermera derom, att han hade haft *sin konungs heder, hvars namn han såg på fanorna, för ögonmärke*. Också kom han för sitt välförhållande "i så nådig åtanka hos konung Carl XI, att han ville befordra honom till öfverstelöjtnant vid Vellinkska regementet i Bremen". Han lemnade således för andra gången repu-

*) E. M. Oxenstiernas mor var Magdalena Stenbock, kusin till Magnus.

blikens tjänst och kom till sin nya post under det regementet var i marsch till Rhentrakterna för att tjänstgöra såsom hjälptrupp vid kejsarliga hären. Sin grefvinna lernade han då i Frankfurt, der hon vistades i två år, medan hennes make "evertuerade sig utrikes" på krigarebanan. Blott korta perioder fick hon fröjda sig åt att ega honom hemma antingen hemmet räknades på holländsk, tysk eller svensk botten, men äktenskapet omtalas dock såsom mycket lyckligt. Under ärans och framgångens dagar, och äfvenså sedermera under olyckans och fångenskapens, skref Stenbock flitigt de ömmaste bref till sin "oförlikneliga Eva", sin "högtälskade hustru", sin "gudomliga grefvinna". Och allt gifver vid handen, att under det han skar lagrar, skötte hon, husligt och stilla, fridens värf, fostrande barnen och vårdande sin trohet mot den älskade maken. Deras förstfödde son dog i späd ålder, men af de öfriga åtta barnen upplefde sju mogen ålder och bildade sig eget familjelif. — Vintrarne 1692 och 1693 vistades Stenbock med hustru och dotter i Stockholm, men under fältmanövrernas årstid fann man honom städe der något var att uträtta; och ej blott som krigare, utan äfven som diplomat hade han tillfälle att visa sig kunna uträtta något. År 1692 sändes han till landtgreffen af Cassel, hos hvilken han kom i synnerlig gunst. Året derpå blef han generaladjutant hos den tappra markgreffen Ludvig Wilhelm af Baden, samt öfverste i kejsarliga armén. 1695 skickades han af kejsar Leopold som sändebud till konungen af England m. fl. Äfven till konungen af Sverige ville kejsaren gifva honom uppdrag; men Stenbock undanbad sig det, emedan Carl XI ej ville hafva egna undersåter till sändebud från främmande furstar. Han reste likväl öfver till Stockholm, för att understödja österrikiske ministrernas ansökan om krigskontingent och föredraga ett ärende som markgreffen anförtrött honom. Mellan

alla dessa bestyr fann han många lediga stunder till att arbeta vid sin svarfstol eller med sin pensel eller vid sitt strängaspel och hemsände emellanåt prof på sina fredliga talanger till sin *allernädigste Herr fader* (svärfadern och sin *öförlägneliga Eva*), som deraf var mycket road. Också lärer han under dessa år begynt arbeta på *Den Svenska Knechte-Skolan*, ett verk, hvaruti han ämnade till fäderneslandets gagn grundligt framställa de regler i krigskonsten som han lärt sig af de tyska furstarne. Men tiden medgaf aldrig detta arbetes fullbordan. Det anseende Stenbock redan vunnit förskaffade honom fördelaktiga anbud från åtskilliga främmande makter — Holstein, Venedig, Cassel m. fl. Men "när han från Stockholm fick tidning, att Konungen försäkrat, vid första tillfälle befordera Honom hemma i Riket, utvalde Han att afbida fullbordan deraf, såsom enligast med Hans skyldighet och böjelse, och blef således qvar vid sin förra syssla *), till dess Han af Enkedrottningen och Regeringen gjordes till Öfverste för ett Tyskt regemente och Kommendant i Wismar" (1697).

Den 2 Jan. 1699 utnämndes han till öfverste för Kalmar regemente, "på det", säger Loenbom, "Carl XII skulle hafva Honom närmare till hands". I Febr. 1700 fick han Dalregementet, hvilket han sedan i sex år anförde. Snart beordrades han att med detta begifva sig till Skåne, steg der i Juli månad ombord i Ystad för att segla till Landskrona, "der fasciner och skanskorgar skulle intagas; men hvart det lände, visste blott Gud och konungen. Stenbock var nu i slättare vilkor, än när han först begynte tjena; men hoppades på Guds hjälp. Hustrun reste till sin moders gård Vapnö. Stenbock anförde sitt regemente vid landstigningen på Seland, der ett *kom, såg, segrade* kunde sägas af svensken."

*) Öfverstelöjtnants-anställningen vid Vellinkska regementet.

I början af Okt. seglade han med de till Liffland kommanderade regementena öfver till Pernau. Och "hade han," heter det, "förut sökt tillfällen att bevista bardalekar, så mötte de honom nu under denne oförskräckte konungens anförande". I slaget vid Narva var han på venstra flygeln, som anfördes af Rensköld, och "anförde såsom Ge-

neral-majorden andra Attaquen". Sedan han med största häftighet anfallit en af fiendernas starkaste förskansningar, intog han den efter tre och en halftimars strid, bortjagade fienden alldeles derifrån och fråntog dem 28 fanor.

En musköt-kula träffade honom härvid i venstra benet, "hvaraf han måste utstå en olidelig sveda". Han öfvergaf dock ej sin post, utan hade såsom sårad den hedern att tillfångataga hertigen af Croij, envoyéen generalmajor Langen, öfveringenjören Allard samt fem öfverstar. Sjeif

Carl XII:s gossar blå.

skref han härom innan kulan ännu kunnat återfinnas i det sårade benet: "Jag hade den lyckan signalera mig och mitt regemente, hvarom jag andra vill låta döma och tala;" samt några dagar senare: "Jag kunde nu visst orka berätta om actionen, men hvad skall man mycket säga? Gud har gjort detta allena och om något menskligt deruti bör hafva part, är det den ferma oryggliga resolution H. Maj:t en gång fattat och dernäst den mogna disposition Gen.-Lieut. Renschijsltt emot andras uppsåt redeligen gjort", m. m.

Man har klandrat såsom ett öfvermod af Stenbock, att, då morgonen efter slaget vid Narva en general med 11,000 man nedlade sina vapen för honom, frigaf han allt detta manskap. Men hans stormodighet härvidlag lär hafva varit af nödvändigheten påkallad. Han hade nemligen då sjelf qvar knappt 600 man och icke ett skott krut. "Och om de" — fångarne — "attackerat oss", skriver om denna affär grefve Casper Wrede, "hade de ovedersägligen slagit oss, ty vi voro ytterst uttröttade, hafvande hvarken ätit eller hvilat under flera dygn och dessutom voro alla våra af gemenskapen så fulla af bränvin, som de träffat i de ryska tälten, att det var omöjligt för få officerare att rangera fångarne". Af sin konung benådades Stenbock med stora prof af välvilja för sitt förhållande i detta fältslag.

Fjorton dagar måste Magnus Stenbock i följd af sin blesyr hålla sig vid sängen; men så snart hans ben blef läkt, skyndade han från Narva till Lais — en något förfallen adelsberg i trakten af Dorpt — der hans unge konung uppslagit sitt vinterqvarter.

Der gick det ganska muntert till. Det berättas att "den adertonårige konungen med sina krigsbussar hoppade lustigt omkring i julhalmen och roade sig med jagter, krigiska lekar och bevistande af bondbröllop"; samt att

“Magnus Stenbock var själen i alla dessa nöjen“. Sjelfva juldagen fick emellertid denne befallning att begifva sig till annan lek, nemligen att med 300 ryttare, 300 man fotfolk och något artilleri tåga öfver sjön Peipus inåt Ryssland, bemäktiga sig staden Andowa och sätta landet i kontribution så långt sig göra lät. Bland de många svårigheter som mötte denna färd var den, att “rytteriets hästar voro så matta, att knappt 60 af dem kunde göra fullkomlig tjänst“. Det lät sig ej göra att med så klen styrka intaga en stad, hvars tjocka murar försvarades af 2,000 Strelitzer, 6,000 Tzerkasser och ej obetydligt artilleri, och i hvars omgifning bästa delen af Rysslands kavalleri blifvit förlagd. Men Stenbock gjorde allt hvad möjligt var och sparade hvarken sig eller sitt folk. Af de 5 nätter som de under denna expedition måste tillbringa under bar himmel var det den ena så hiskligt oväder, att tre man fröso ihjäl, öfver 80 förkylde ansigten, händer och fötter och alla “blefvo så stela, att de ej kunde regera sina gevär“. Stenbock skrifver härom till sin svärfader, att han aldrig för utstått så mycket ondt; dock fann han att hans olycka, då han måste gå från Andowa med oförrättade ärender, var drägligare än morbroderns, Magnus Gabriel De la Gardies, då denne i förra kriget måste med 7,000 man lemna samma stad. “Han beklagade, att konungen, utan att närmare känna ställningarne, utgaf dylika befallningar, och synes nu ansett nödvändigt att vinna dennes förtroligare tillgifvenhet, för att kunna drista meddela sina tankar om gifna befallningar“.

Återkommen i vinterqvarteret “upptänkte han alla-handa sätt att förnöja konungen och göra honom tiden angenäm“. Så anställde han på Carlsdagen 1701 en fest, hvarom han sedan lät trycka fullständig beskrifning. Den unge konungen inbjöds på en jagt samt att derefter spisa middag i Stenbocks qvarter vid Laisholm; och efter mid-

dagen "speltes en opera med dekorationer, machiner, musik, maskerade och baletter". Stenbock, som "sjelf ordnadt och skrifvit alla prydnader och verser", uppträdde såsom kejsrerlig kapellmästare och "gjorde til Hans Maj:t en rätt Tysk Kapellmästare-Oration". "Teatern præsenterade Swea Glädje-Tempel, som nu så mycket härligare var som de Svenskes högsta och endaste Glädje sjelf så när tilstädes och med sin höga närvaro dess störste och ädlaste Prydnad vara ville". Glädjetemplet pryddes af allahanda sinnebilder och inskrifter, såsom: på en sida ett herrligt fruktträd — Svea rike — mot hvilket kommo flygande tvenne foglar — den polska hvita och ryska svarta örnen. De ville borttaga trädets frukt, men vid stammen hvilade ett lejon, som grep den svarta örnen i vingen med sådan kraft, att många fjädrar lossnade, och den hvita flydde skrämnd tillbaka. På en annan sida: ett hedniskt altare med den Gordiska knuten, sönderhuggen af ett lejon, som förde ett svärd. På en tredje: ett lejon som öppnar en råttfälla och utsläpper en stor hop råttor och möss. Devisen: *Ite, nunciate Petro!* (Går och säger Petro, d. ä. Czar Peter). Af de många hyllningsverserna tillåta vi oss införa följande:

Ur de af lagerkransar omgifna inskriptionerna:

"De stolta störta ned,
De öfvervundne skona,
Det är den Hjeltens sed,
Som bärer Swerges krona.

O, at i många år
Med lycka Swerges Spira
Kong Carol föra får
Och vi dess dagar fira!"

Och ur nionde *Entréen, dansad af åtta Dalekarlar:*

“Vi danse på din dag, Kong Carl, och lustigt springa
Alt på vårt Dale-vis, och ej på *Mode-Frans*,
Vi ärom ock tilreds at gå med baran klinga,
Och lära Sax och Ryss vår gamla Dale-dans.“

En annan gång lät Stenbock sina dalkarlar uppföra en stor fästning af snö. Citadellet och staden inom densamma hade hvardera sina fyra bastioner m. m., allt efter konstens regler, och citadellet försvarades af 380 man. Efter en ordentlig belägring, hvarunder Stenbock sjelf förde befälet öfver de anfallande, intogs staden genom stormning och citadellet genom dagtingan. Afsigten med denna storartade lek — efter hvars slut Stenbock gaf en präktig middag i en stor granrisbyggnad — var icke blott att roa konungen, utan ock “att visa honom vådorna af allt för djerfva företag, fästa hans uppmärksamhet på vigten och värdet af ett väl ordnad fotfolk,” samt “låta manskaper se huruledes en fästning bör angripas och förvaras.“

Det heter vid denna tid i bref från Magnus Stenbock till B. Oxenstierna: “Jag har nu den nåden att kunna tala och vid god lägenhet förebringa H. Maj:t hvad jag någonsin vill, görandes H. Maj:t på mitt resonnement merendels större reflexion än uppå de andres.“ Och kort derefter: “Attaquen af snöfästningen hade allom behagat utom en; väckte dock jalousie, så mycket mer som H. Maj:t mig uppdragit inspectionen öfver sitt infanteries exercerande och genom mig låtit utfärdiga ett Reglement, som nu tryckes. Jag fruktar ej någons afund, hafvandes min förtröstan på Gud och det redliga uppsåt jag har, allom att tjena och ingom att skada.“

Stenbock blef nu vigtig ej blott som general, utan ock som statsman. I denna senare egenskap ville han

egentligen blott understödja sin svärfar, erbjudande sig att "förebbringa H. Maj:t *allt hvad som H. Ex. åstundade*"; ty bådas gemensamma politik var den österrikiska, hvilken Oxenstierna under Carl XI länge uppehållit. Kejsaren af Österrike fruktade högt Frankrike, som, drifvet af äregirighet, önskade krig och förstöring; och kejsaren slöt sig derföre till Holland och England, hvilka makter önskade fred, för att genom arbete och handel vinna förkofran. Frankrike erbjöd Sverige stora subsidier om det ville bryta förbundet med sjömakterna och träda på Frankrikes sida. Oxenstierna och Stenbock motarbetade förslaget och ville bibehålla vänskapen med England och Holland, hvilkas planer syntes dem förenligare med Sveriges lycka. Och när sjömakterna begärde hjälptrupper från Sverige och för att erhålla dem "vände all omtanka derhän, at öfvertala Konungen til frid med Czaren och Kon. August, underlät Hans Excell. grefve Oxenstierna hvarken sjelf eller genom grefve Stenbock att föreställa, hvad förmoner deraf å ena sidan skulle tillflyta Sverige, och å andra, hvad skada skulle förorsakas om Konungens Bundsförvandter sattes i den tanka, at Han ville fortsätta kriget blott för at öka sin magt, då de snart kunde lemna Honom blott. Dock detta var förgäfvets. Konungen var redan så intagen af krig, at fridstankar icke fingo rum *)."

— Stenbocks ynnest hos konungen och hans inblandning i dessa angelägenheter ådrog honom mångas ovänskap och mistroende. Med anledning af en yttring häraf, sade Carl en dag till honom: "*Låt dem säga hvad de vilja. Jag vet väl att J inte löper med några intriger.*" — Om Stenbocks sätt att yttra sig i politiken anföres i *Biographiskt Lexicon öfver Namnkunnige Svenske Män*: "Sten-

*) Loenbom, M. Stenbocks Lefverne.

bock hade inne hos Konungen sagt publiquement: *jag vill aldrig dö saligt om Frankrike ej i dess vänskap H. Maj:t bedrager.* Inblandandet af salighetsfrågan i det politiska var ett fel, som beskuggar vår hjelte, redan i medgången, än mera under motgångens stormar.“ — Efter svärfadrens död 1702 blef Stenbocks politik alltmera rojalistisk och han stälde sig i spetsen för detta parti så snart rådet med Gyllenstjerna och Horn till ledare hunnit bilda ett aristokratiskt.

När Carl XII i Juli 1701 gick öfver Dünafloden var det Stenbocks råd han följde. Och det kan med sanning sägas, att derefter “Stenbocks segerkedja fick allt flera länkar,” ty han slog tvenne gånger prins Wiesnowiskis corps, öfverraskade Wilna, bidrog verksamt till segern vid Clissow och hjälpte konungen att bryta upp porten i Krakau. Om denna sistnämnda tilldragelse säger Fryxell: “Staden var illa befäst, än sämre bevakad. Stenbock kom utan motstånd in i förstaden Kazimierz och ända till sjelfva stadsporten. Det var en yttre dörr af träd och en inre af jern. Stenbock klappade på och befallde i svenska konungens namn, att porten skulle öppnas och staden uppgifvas. Man svarade, att nycklarne voro borttappade. Stenbock begärde då få tala vid borghöfdingen sjelf och denne kom strax till inre sidan af porten. Stenbock föreställde honom, att kriget fördes endast emellan båda konungarne; men att emellan Sverige och Polen vore vänskap, och att man derföre borde öppna porten. Borghöfdingen vägrade. Då hotade Stenbock, att i händelse af motstånd skulle hela besättningen bli nedhuggen. I det samma kom Carl sjelf till stället och ropade på fransyska: *ouvrez la porte!* Polacken hörde, att det var en annan röst, och nyfiken att få veta, från hvem den befallande stämman kom, öppnade han dörren på glänt. Men i det samma fick han ett piskslag i ansigtet och Carl och Sten-

bock stötte upp porten, trängde med sitt sällskap derigenom och trakterade med värja och käpp den innanför stående vakten så, att den lade ner gevär.“ — Stenbock blef utnämnd till borghöfding i Krakau och var nu Carls förklarade gunstling. Han blef direktör af krigskommisariatet och “sändes esomoftast ut att indrifva kontributioner, helst han med så goda lämpor kunde verkställa det svåra uppdraget.“ — “Konungen är,” heter det i ett bref från denna tid, “med honom mycket väl tillfreds, som mest alla i arméen, ty han har med sina 3,000 man, som han har med sig, gjort konungen stor tjänst. Nu gick det annorlunda till, än då det berodde af Lagerkrona.“ — “Landet prisade Stenbock för så mycken mildhet som möjligt vid krigsgårdernas utkräfande, och hären för så mycken rättvisa som möjligt vid deras utdelande.“

Men Magnus Stenbock hade till fiende eller medtäflare i konungens ynnest den nyssnämnde Lagerkrona, jemte Piper. Och ehuruväl Carl tycktes väl inse bådas olika värde och Stenbock ganska fritt i majestätets närvaro förklarade Lagerkrona att han var en belackare, fick dock denne åtnjuta varaktigare gunst; ty Stenbocks ifriga påyrkande af fred och ogillande af konungens älsklingsplan, den polska tronafsättningen, understödde hans motståndare och beröfvade honom snart det gunstlingsskap, han vunnit. En gång, berättas det, tvistade Stenbock och Lagerkrona inför konungen om huru mycket lärft behöfdes till en soldatskjorta. Lagerkrona påstod att fyra alnar vore nog. Stenbock ville hafva sex, men gaf slutligen med sig och sade: “*Näväl! fyra må anses nog. Två gå åt till ärmarne och två till framstycket.*“ — “*Nä,*“ inföll Lagerkrona, “*än baktill då?*“ — “*Der,*“ utbrast Stenbock, “*skall din tunga sitta, du belackare!*“ — En annan gång talte Lagerkrona i konungens förmak mycket högljudt om, att Stenbock vid några gästbud druckit för mycket. Carl

hörde det och förstod att detta just varit hvad som åsyftats. Han kom ut och sade med mycket missnöje: "*J talar illa om Stenbock. Men jag skall säga er, att om han också är drucken, så utgifver han ändå bättre befallningar, än J gör då J är nykter.*" — Redan från 1703 synes det att Carls nåd för Stenbock varit i starkt aftagande. Han blef väl 1705 general, men förbigicks när Carl samma år utnämnde flera mindre förtjenta generallöjtnanter till Kongl. Råd. Då han 1707 lemnade hären och konungens omgifning, för att bli general-guvernör i Skåne, hettes det väl ske för sjuklighets skull och på Stenbocks egen önskan, men både han sjelf och andra betraktade emellertid tjenstebytet såsom en förvisning. Sjuklig var han vid denna tid i följd af många slags ansträngningar under kriget; men det sätt, hvarpå han efter hemkomsten beredde sig till att skära sina skönaste lagrar, utvisar väl att hans kraft ingalunda var bruten.

Under kriget och ännu belyst af nådens sol, deltog Magnus Stenbock med ära i slaget vid Pultowsk 1703, intog samma år Thorn, uppgjorde konventionen med Elbingen och förmådde Danzig att "frivilligt" ställa sig under konung Carl. Vid intagandet af Lemberg 1704 utmärkte han sig mindre vackert genom att gifva ett par örffilar åt den tillfångatagne stadshöfdingen Galezki. Denne hade nemligen tillförene talat illa om Stenbock samt spottat och trampat på en kungörelse som han utfärdat; och när de nu träffades, blossade Stenbocks vrede upp vid minnet häraf. "*Aha! träffas vi här, min gubbe!*" utropade han, gaf honom ett par duktiga örffilar och sade: "*det skall du ha för det sätt, hvarpå du handterade min kungörelse.*" Kungen fick veta om detta uppträde och ogillade högt en sådan behandling af den olycklige fången.

1704 och 1705 hade Stenbock i Danzig, der han då var guvernör, besök af sin maka, som för öfrigt under

krigsåren vistats än i Stockholm, än på Kronobäck. I Juni 1707 hade de sällheten att återförenas, då Stenbock efter ankomsten till Skåne hemtade henne från Stockholm. Innan han lemnade krigsteatern hade han fullständigt redovisat för sin förvaltning af krigskommissariatet, hvilken han någon tid delat med Lagerkrona och som nu uppdrogs åt denne allena. Han hade äfven fått sina regementen — Dalregementet och ett af honom sjelf uppsatt dragonregemente — mönstrade sedan han afträdde dem. — Stenbock hade under fälttågen förvärfvat ej blott ära utan ock rikedom. Dels af konungen, dels af de städer, hvilkas styresman han varit, bekom han till skänks penningar och dyrbarheter till ett värde af minst 40,000 r:dr, hvartill kommer hans lön och det rika byte han, liksom de andra generalerna, hemsände från Polen. Men ingen fläck af låg egennyttan hvilar på hans minne. Fremmande makter sökte väl ej sällan genom mutor vinna hans biträde, men alltid förgäfves. Och man kan ej i den anklagelse för vinningslystnad, som ett fransyskt sändebud riktade mot honom, se annat än fiendtlighet, emedan Stenbock motarbetade Frankrikes planer att förlänga polska kriget. Det var ej mindre än 27 $\frac{1}{2}$ t:r guld, han såsom general-fältkommissarius haft att förvalta, och kung Carls honom deröfver gifna intyg säger, att han dem med oförfalskad trohet disponerat och *“ingen annan nytta sökt eller söker, än den, som kunnat lända till det allmännas tjenst“*.

“Generalen tog,” säger Loenbom, “ett ganska ömt afsked af konungen, som han sedan aldrig mer fick se.” Han reste derpå först till Carlsbad, för sin helsa, och derifrån öfver Berlin och Stralsund till Malmö, dit han anlände den 4 Juni.

Vid de embetsresor han sedan, hösten 1707, företog kring Skånes alla delar afhörde han vänligt alla klagomål och afhjelppte alla billiga sådane. På ett enda ställe

fick han emottaga 600 klagoskrifter. Tre kronobefallningsmän, fyra länsmän, en brofogde och några häradsskrifvare afsattes; och en kommission af aktade män upprättades till att biträda höfdingen. "Att jag viste mig allvarsam," skrifver han härom, "öfverdrar mig med sura miner och allehanda omdömen, som jag hör." — Sedan han sålunda infört ordning och reda i förvaltningen, rättvisans skipande, kronans räkenskaper m. m., vände han sin håg till upphjelpande af handel och slöjder, höll sammanträden i landthushållningsärender, uppmuntrade fabriksanläggningar, föregick sjelf med godt exempel genom att inrätta tapetryckeri på sin egendom Vapnö, gjorde ansökning hos konungen om medel till en hamnanläggning vid Landskrona och sökte i alla afseenden provinsens bästa, utan att derföre försumma utskrifningar, mönstringar, transportsändningar till armén och dylikt som tidsomständigheterna ålade honom, förutom vanliga embetspligter.

Men det var först efter slaget vid Pultava, Stenbock fick tillfälle att rätt visa sina krafter. Vid första underrettelsen om Danmarks rustningar, för att anfalla det redlösa Sverige, började han sätta sig i försvarstillstånd. Härvid framstod han "ej blott som en stor organisator och anförare, utan äfven som en talare af hög rang i vår vitterhetshistoria." Redan förut hade han ingifvit kärlek och förtroende; nu hänförde han till den grad, att — såsom det heter hos Nordberg (Carl XII:s historia) — ej allena gamle ryttare och soldater fingo såsom nytt lif, utan ock unge bonddrängar och gossar lupo godvilligt från by och lada och läto skriva sig till soldater när de hörde att grefve Stenbock skulle föra dem an." — Fiender till honom och hans ära omtalte emellertid hans företag såsom en dårskap; och ännu då danskarne redan landstigit och uppställt sig vid Helsingborg, påstods det af en och annan, att Stenbock borde sjelf få betala hela

kostnaden af de onödiga rustningarne i Skåne. Många af de skånska bönderna voro "danskt sinnade". Penningar och förråder fattades alldeles. "Jag tror," skref Stenbock d. 15 Jan. 1710 till Arvid Horn i ett bref som omtalar det usla tillstånd, hvaruti han med de sina befann sig, "att jag innan kort tager min död af den chagrin jag ser mig bragt uti." Hans mod föll dock lyckligtvis icke. Den 17 Jan. utfärdade han ett öppet bref till svenska folket, hvaruti det bland annat heter, att: "Den samme allsväldige Guden än lefver, som från urminnes tider stridt för de Svenska, och alltid satt i deras bröst ett troget, frimodigt och tappert hjerta för Konungen, dess fiender till afsaknad och blygd, men Sveriges Krona åter till en odödelig heder. Den samma goda Guden lärer ock nu, värdaste Bröder, röra alla Edra sinnen, så, att J med mig, uti ett gladt mod och med samfälta händer biträda, fienden genom Guds bistånd med allvar att utrota". — Sedan han i korthet utredt huru faran hotade ej blott från ett håll, genom de nu redan landet öfversvämmande danskarne, utan ock i närmaste framtid "af Ryss-Cossaque-Tartare- och Callmucker", förklarar han sig beredd att sin sista bloddropa uttappa låta, "när jag dermed", säger han, "efter min död, i sanden allenast beteckna kan den oförfalskade trohet jag för min nådigaste konung i döden bär, samt det blödande kärleks-hjerta jag för Fäderneslandets i gemen och hvars och ens isynnerhet välgång hyser".

Stenbocks uppmaning till "hvar redelig man", att skynda till fosterlandets försvar hörsammades ock af många, så att inom få veckor flera regementen blefvo uppsatta. De nya soldaterna voro dels för gamla, dels för unga, men sådant gjorde intet hinder. Att skaffa ordentliga dräkter kom ej i fråga, ty både tid och medel saknades. "Jag hoppas", sade generalen, "att de slängar, som soldaten under skinnpelsen och vadmalströjan utdelar, blifva

lika kraftiga som bure han den grannaste mundering“. Så tröstade han sig öfver att ofta nödgas se sina gossar till och med trasiga, hvilket isynnerhet var händelsen med de småländska getherdarne — en trupp af 7,000 man — eller till häst i träskor, såsom många af skånska tremänningsregementet. Dansken hånade *Bocken och hans Gede-poger*. Svenska menigheterna vägrade på flera orter att understödja företaget, och rådet, som i början gillat, förbjöd sedermera folkbeväpningen, hvilken ej heller allmännare kom till stånd. Men Stenbock hade emellertid fått tillsammans en styrka tillräcklig för det som han åsyftade. Ifrigt pådrifvande sina gossars vapenöfningar, gick han stundom sjelf med i ledet, för att lära dem handgreppen, uppmuntrade medelst loford och gåfvor dem som mest utmärkte sig, vågade sig snart med sina skaror i skärmytslingar mot danskarne och detta med den framgång, att han jagade den nyss så öfvermodiga fienden framför sig ända från Karlshamn till Helsingborg. Här mötte förstärkning från Danmark och kung Fredrik hade i egen person farit öfver, för att till mod och kraft uppmåna sina trupper, dem han dock åter lemnade sedan han förvissat sig om att deras ställning var så fast och god, att svenskarne ej gerna kunde angripa dem. Stenbock samlade här äfven alla sina stridskrafter — omkring 14,000 man — och lärer ej underlåtit att å sin sida taga noga reda på fiendens ställning. Åtminstone bland de många drag af djerf list och förslagenhet, som blifvit folksägner om honom och som förmodligen gåfvo Carl XII anledning att under gunstlingsperioden kalla honom *Måns Lurifax*, berättas det, att han en dag, förklädd till bonde, körde halm till danska lägret och en annan dag äfven kom dit och bjöd ut ärter. Danskarne voro icke riktigt nöjda med varan och Stenbock lofvade dem då, att om några dagar komma tillbaka och undfågna dem *med ärter af både större och hårdare slag*

i komma nu till det minnesvärda slaget vid Helsingborg, som egde rum den 28 Febr. 1710. Stenbock hade före detsamma sökt på bästa sätt muntra sina soldater genom korta, kärnfulla tal till hvart och ett regemente

så väl som genom någon extra-förplägning. Det säges i några berättelser om detta fältslag, att folket med nattvardsgång beredt sig till striden; och om så var, öfverensstämmer det väl med den anda Stenbock är känd för att hafva sökt ingifva sina trupper; ty han lät dem alltid före en strid hålla korum, dervid hela hären sjöng: "*Vår Gud är oss en väldig borg*;" och "efter bataljen rörde de ej ett guldstycke framför foten innan derom till-sades, utan först sjöngs en tacksägelsesång till Gud." Det berättas ock, att märkte han någon knekt se nedslagen ut, så tog han honom under hakan, lyfte upp hufvudet och sade: "*Du skall se onder ut, min gosse, så springer Dansken för dig*." Gossarna sågo onda ut och danskarne sprungo för dem, sprungo med det besked, att de aldrig sedan som fiender landstigit på Skånes kust. 4,000 stupade, 3,000 togos till fånga, 3,000 sårade sökte skydd inom stadens murar och de öfriga skyndade sig tillbaka öfver Sundet. 29 kanoner och en mängd fanor stannade som segertecken i svenskarnes händer. Och den ärorika segern, vunnen i en stund då hela Europa ansett Sveriges sak

förlorad, var i flera afseenden en af de mest betydelsefulla som våra häfder veta omtala. "*Namnet Magnus Stenbock flög,*" säger Fryxell, "*beledsagadt af beundran och förtjusning, kring hela Europa och inom Sverige inträngde det i hvarje hydda, hvarje hjerta, för att der i välsignadt minne kvarlefva så länge svenska hyddor finnas och svenska hjertan klappa.*" Ju större faran och förtviflan varit, desto större blef glädjen öfver räddningen och erkänslan mot räddaren. Enkedrottningen, prinsessan, hertigen af Holstein, rådet, nästan alla högre embetsmän och ansedda vetenskapsidkare skrefvo till Stenbock de varmaste tacksägelsebref. Och äfven från utlandet fick han emottaga sådane. Stanislaus, Marlborough, ja till och med danska konungen skrefvo och tackade honom — den sistnämnde naturligtvis ej för hans hjeltebragd, men för den mildhet, hvarmed han behandlat fångarna. Abraham Brahes uttryck: *han har frälsat oss utur fiendens hand, och är vår sannskyldige Gideon*, fann sådan genklang i alla sinnen, att då Stenbock nästa gång färdades genom landet för att resa upp till riksmötet, stod folket, så högre som lägre, längs med vägarna för att under tårar betrakta och välsigna honom. I Stockholm uppvaktade honom ett utskott af ständerna, för att högtidligen förklara honom deras tacksamhet; och efter åtskilliga förslag att äfven på annat sätt bevisa honom denna, valde man att *midtunder pest, hunger och oerhörd fattigdom* inlösa Stenbockska huset på Blasieholmen, som var pantsatt i banken, och skänka det åt den ytterst skuldsatte hjelten. Stockholms borgerskap hade till stor del — enligt några berättelser hela — förtjensten af denna vackra och passande belöning. Af rådet utnämndes Stenbock till fältmarskalk. I sången lefde den svenske Gideons namn efter hundrade år ännu med förkärlek på allmogens läppar. Det heter bland annat i visan om honom:

Måns Stenbock, han förde sina män i fält,
 Som bockar begynte de stånga.
 De slogo toltfusende Jutar ihjel
 Och fångade gruffiga många.

Senare tiders lyckliga förhållanden hafva lärt oss att i grannarne på andra sidan Sundet se kära vänner och bröder. Men icke kan detta minska vår tacksamhets-skuld mot den som värnade vår kust och bevarade vår sjelfständighet i en tid då förhållandena voro de mest olyckliga. Det höfves oss väl att med vännerna dricka skålar för *frid mellan Sveriges och Danmarks minnen*;*) men det höfves oss äfven att med all trohet söka i nationens hjerta lifva och befästa kärleken för våra stora minnen.

Man skulle tro att slaget vid Helsingborg bort vara nog att återgifva M. Stenbock sin frånvarande konungs nåd; men så syntes dock ej ha inträffat. Intet bref af Carls hand satte kronan på segrarens glädje. Först ett år efteråt ankom ett sådant, ehuru underrättelse om segren redan i April hunnit till Bender. Sjelf hade Stenbock länge dröjt att skriva till konungen derom, ty "*han ville icke*," sade han, "*vara den som sjelf framlade sina förtjenster, utan önskade heldre att andra måtte desamma omtala*." Carl stadfastade honom ej i fältmarskalksvärdigheten och ej heller i kanslersemetet vid Lunds universitet, till hvilket han af läroverket blifvit vald. Stenbock förvaltade emellertid detta senare i fyra år såsom tillförordnad. Deremot utnämndes han till kungligt råd med mindre lön än han haft såsom guvernör öfver Skåne. Det honom så kära länet anförtröddes åt en annan, men krigsbefälet inom provinsen skulle han behålla. Dock

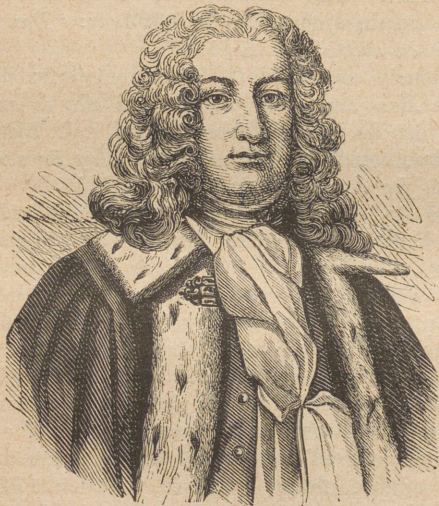
*) I Ramlösa 1846 föreslogs en toast för M. Stenbock och P. Tordenskjöld eller frid mellan Sveriges och Danmarks minnen.

beordrades han snart derifrån till norska gränsen, emedan anfall skett äfven från detta håll. Och ehuru här ej behöfdes mer än Stenbocks blotta närmande, för att förmå fienden draga sig tillbaka inom sina bergmurar, och ehuru den tappra generalen var och förblef den varmaste och trognaste anhängare både af konungens person och af det kungliga enväldet, fortfor ännu, midtunder skenbara nådesvedermälen Carl XII:s köld emot honom. I ett bref af 1712 säger Stenbock i sin djupa grämlse häröfver: "*Denna konungens onåd blir en spik i min lekkista.*"

Snart återvagnade emellertid Carls förtroende för sin forne gunstling. *Han ensam är så god som alla de andra tillhopa*, hette det då. Och Stenbock skref i sitt hjer-
tas fröjd öfver konungens återvunna nåd: "*Jag är der-
öfver så förnöjd, att jag dansar på tå af bara glädje.*"

Visst är också att han för att vinna denna glädje hade mycket kämpat och allt vågat. Carl fordrade att trupper skulle öfversändas till Pommern och Polen; men hvar skulle de tagas i det på folk och penningar lika utblottade Sverige? En svår söndring uppkom i senaten och isynnerhet emellan Magnus Stenbock och Arvid Horn. Den senare ville fördröja utpressandet af det arma, blödande landets sista skärf och kraft, då deremot den förre ansåg rikets enda och högsta väl vara att finna i ett skyndsamt efterkommande af konungens önskan. För utrustande af den mindre flotta, som redan hösten 1711 afsändes, hade de begge stora männen samverkat, fastän med olika grad af nit och ifver. För den större, som Carl 1712 fordrade, motverkades Stenbocks ansträngningar ej sällan af den patriotiske Horn, som trodde att man genom dröjsmålet skulle tvinga Carl att återvända hem. Konungens hemkomst och öfvertagande af styrelsen i sitt så länge försummade rike var nog äfven Stenbocks hjertligaste önskan, men han pådref just derföre af alla kraf-
ter utrustningen af en här, som skulle möta Carl och föra

honom säkert genom Polen och Tyskland. Stundom tycktes väl äfven Horn understödja hans bemödanden, men sannolikt mera skenbart än verkligt, ty de idéer som frihetstiden skulle utveckla grodde redan inom den blifvande partiledaren och gjorde honom småningom allt mindre konungsk. Horn uppmanade väl till räntefria lån sådana personer som ännu egde förmögenhet, men med ännu mera

Arvid Horn.

eftertryck sökte han öfvertyga Stenbock om omöjligheten af att under den svåra nöd som rådde åstadkomma någon betydligare utrustning. Stenbock lyckades emellertid att i stället bevisa honom möjligheten af den samma. Med lock och pock, med vältalighet och böner, med sin stora popularitet och sin outtröttliga verksamhet dref han det derhän, att

snart nio de bästa Spaniefarare rustades i ordning af Stockholms handelscorps, samt att rådet förmåddes till det oerhörda steget att upptaga och till rustningen använda en del af det följande årets skatter. Än talade han i folksamlingar af alla slag i städer och på landet, än utfärdade han kungörelser, hvaruti alla Sveriges innebyggare uppmanades att till konungens och fäderneslandets rädd-

ning förskjuta så mycket en hvar förmådde. Än vädjade han i de skarpaste bot- och straffpredikningar till skeppsredares samveten, än påfann han att genom gåfvor egga de sig utrustande skepparna till skyndsamhet. Han lät nemligen göra nio silfverbägare af olika storlek, så att den ene kunde sättas inuti den andre; och på hvar och en af dem lät han rista:

Så segla nu i Herrans namn
Och för din konung hit!
Gud lede dig till lycklig hamn!
Tag mig för trogen flit.

Den störste af dessa bägare gafs åt den af de nio stora skeppens förare, som först blef segelfärdig, och de öfriga åtta utdelades åt de andra i mån af deras skyndsamhet, så att den sist segelfärdige fick den minste bägaren.

Flottan, bestående dels af de krigsskepp som i Karlskrona funnits att tillgå, dels af många större och mindre fraktskepp, var i Augusti månad färdig att segla. 9,000 man trupper, hvaribland dock mången skägglös gosse och skrynklig gubbe, voro tagna ombord jemte alla de förråder som genom lån och gåfvor kunnat anskaffas. Gamle riksamiralen Hans Wachtmeister var befälhafvare för örlogsflottan, men Stenbock — "dagens, folkets, rikets man" — skulle vara anförare för hela expeditionen. Han tog ett varmt afsked af rådet, i hvars skydd han anbefalde hustru och barn, samt af Stockholms borgerskap, hvarvid han bland annat sade: *Jag vet, att jag medför musten och mergen af Svea rike, och att jag vägar det yttersta. Men jag hoppas på Guds välsignelse och går dit Han mig sändt hafver.* Och efter ännu ett afsked, det ömmaste och sista, från den älskade makan, lemnade han fäderneslandet, full af förhoppningar, som icke skulle förverkligas.

Strax efter ankomsten till Rügen gaf sig Wachtmeister i affär med danska flottan, hvarvid ej mindre än 30

af fraktskeppen blefvo dels brända, dels tagna, dels jagade på grund och mer än hälften af de med så mycket besvär och uppoffring samlade förråden gick förlorad. Regimentena, som redan voro landsatta, kommo härigenom i svår belägenhet, ty en betydlig del af den proviant som undgick danskarne kom med flyende fraktskepp tillbaka till Sverige i stället för till Rügen; och denna ö var, likasom nejden kring Stralsund, så utsugen, att intet underhåll der stod att finna. Stenbock hade hoppats, att Carl skulle i spetsen för en ansenlig styrka möta honom i Polen, men fick nu veta att han ännu låg kvar i Bender, väntande på ett nytt turkiskt krig och på underrättelse om Stenbocks framgångar. Att rensa Pommern från fiender och sedan inrycka i Polen, så lydde konungens befallning till sin fältherre. Men för att intränga i Polen, måste man genomtåga en del af Preussen, hvars konung förklarar att han skulle anse ett sådant företag såsom fredsbrott. Stanislaus Leczinski, som medföljt konvojen från Sverige och som enligt Carls befallning skulle hafva afgörande rösten i krigsrådet, hade kommit till öfvertygelse om, att han ej ens med svenska vapens hjälp skulle kunna sätta sig i varaktig besittning af polska kronan. Han erbjöd derföre konung August fred och nedläggande af sina anspråk. Och fredsförslag från August sjelf mötte Stenbock strax efter landstigningen på Rügen jemte den bedröfliga utsigten af härens hungersdöd i det fremmande landet eller, om han lyckades intränga i Polen, dess snara förgörande af de mångdubbelt starkare polska, sachsiska och ryska trupperna. Stenbock, som till allt detta var vid den tiden ganska sjuklig, beslöt sig då för ett tåg inåt Mecklenburg, hvars rika och af kriget ännu ej härjade nejder kunde gifva hans folk god förfriskning. Han slöt ock i samråd med alla generalerna på Stanislai skriftliga uppmaning ett stillestånd på fjorton dagar med konung August. Denna hans sjelfrådighet

ådrog honom Carls vrede och ett bannebrief, som ålade honom att genast angripa fienden.

Stenbock lydde, bröt upp från Rostock, marscherade vesterut, för att angripa danskarne, som nu anryckte från Holstein, kom som en ljungeld öfver deras vid Gadebusch stående läger och vann den 9 Dec. 1712 en lysande seger under de mest ogynnsamma förhållanden. Konung Fredriks trupper med sachsisk förstärkning voro minst dubbelt manstarka; deras ställning var fördelaktig; svenskarne hade vinden och stundtals ett snöglopp midt i ansigtet samt voro under framryckandet till slaget oupphörligt utsatta för fiendens kanoner; ryska och sachsiska regementen voro i hvarje ögonblick att förvänta; och Stenbock led just denna dag af svåra stenplågor. Slaget vid Gadebusch vanns icke destomindre och hela Europa öfverraskades af segerbudet, då underrättelsen om fullkomligt nederlag varit med säkerhet väntad. På en skådepenning öfver den svenske hjälten, som härefter utgafs, föreställdes solguden ila fram öfver stenbockens i djurkretsen strålande tecken. Carl XII:s vrede blickades genom den vunna segern och han utfärdade nu Stenbocks utnämning till fältmarskalk.

Några lysande följder af slaget vid Gadebusch inträffade för öfrigt icke. Och innan året 1712 gick till ända kom Altonas brand såsom en mörk fläck på Magnus Stenbocks ära. Misströstande om erhållande af länge väntade trupsändningar från Sverige, drog han sig inåt Holstein, för att få godt vinterqvarter. Ryssar och sachsare förföljde honom och onda råd omgäfvö honom. Han, som hittills alltid gjort sig känd för mensklighet och mildhet mot fiender, lät af Vellinks uppmaningar förmå sig att af Altona fordra en större brandskatt än staden kunde erlägga och vid midnattstid den 28 Dec. antändes den på flera punkter. Innevånarne flydde ut på fälten och måste i skarpa vinterkyllan söka skydd i lador och sand.

gropar. Deras jemmer och återskenet af lågorna i deras stad brände sedan alltjemt på Steubocks samvete. Han hade visserligen förbjudit all plundring och befallt att qvinnor och barn först skulle föras undan, hvilket äfven efterkoms. Han hade också för sig en öfvertygelse om att branden skulle vara lika mycket till hans konungs nytta som till Danmarks skada, samt erfarenheten af fienders sätt att behandla städer och orter som tillhörde svenskarne. Men han hade dock begått en grymhet, som icke af nödvändigheten kräfdes; och ehuru han i vissa stunder sedermera sökte som *Pilatus två sina händer*, fick han dem icke rena, utan klagar med svidande hjerta, att all olycka som sedan följde honom var ett straff för Altonas brand.

Från Altona drog Stenbock norrut mot gränsen af Slesvig och intog en fast ställning på en halfö vid Tönningen. Här ville han, skyddad af hafvet samt floderna Eider och Trenn, invänta den turkiska här som under Carl skulle anrycka. Men denna här afhördes icke och de efterhängsna fienderna åter lemnade honom icke i fred. Ryska czaren sjelf vadade i spetsen för sina trupper genom den vinterkalla Trenn, hvars böljor stego honom till midjan, och svenskarne nödgades efter tappert motstånd vika undan. Flera gånger utmanade Stenbock med sina få, men modiga krigare, de förbundna härarna till öppet fältslag. Men dessa ville ej våga ett sådant mot en så skicklig och förtyflad fiende, hvilken snart utan strid skulle nödgas gifva sig fången. Stenbock insåg innan kort att han lika omöjligt kunde locka fienden till strid som länge hålla stånd mot dem i Tönningen, der underhåll för hans folk skulle saknas och der hvarje väg till undsättning såväl till sjös som lands blifvit honom fullkomligt afskuren. Han beslöt då våga ett djerft försök att slå sig igenom och begifva sig antingen uppåt Jutland eller nedåt Tyskland. Försöken misslyckades både norr- och söderut. Vintern förgick och brist och nöd hade in-

nan dess slut så hårdt ansatt de instängda svenskarne, att hvar gång Stenbock visade sig på gatan omringades han af krigare, som med tårar bådo om lifsuppehälle, och stundom fick han äfven höra knotande ord, som bådade uppror. Utom sig af harm och förtviflan måste han slutligen dagtinga. Detta skedde d. 6 Maj 1713, hvarefter svenskarne tågade ut ur fästningen och gäfvos sig fångna åt danskarne.

Sorgen häröfver blef i Sverige allmän och djup. Rådet gjorde allt för att rädda Stenbock, hären och fosterlandet. Alla åtkomliga medel tillgrepos och Stockholms borgerskap erbjöd särskildt till Stenbocks lösen 6 å 8,000 riksdaler. Fem veckor efter Tönningens utrymmande voro 80,000 riksdaler Hamburger banko samlade till fångarnas lösen samt två fregatter och sexton fraktskepp färdiga till deras öfverförande. Men danska kungen ville ej låta Sverige återfå en sådan härförare som Magnus Stenbock och en här så pröfvad som hans.

I början af fångenskapen blef Stenbock mycket väl behandlad. Han fick behålla sin värja, var ofta inbjuden till konungen och intog genom sitt qvicka och behagliga umgängessätt både konungen och hans hofmän så, att de glömde Helsingborg och Gadebusch, ja till och med Altona. Men de öfriga fångarna behandlades illa och många af dem tvingades genom vanvård och misshandling att taga tjänst i Danmark. Detta förbittrade Stenbock och han dolde det icke. Ej heller blef det fördoldt att han längtade efter friheten och gjorde åtskilliga försök att sjelf återförskaffa sig henne, då man ej tycktes sinnad att gifva honom den. Man upptäckte bref i anledning af hvilka han blef satt under militärbevakning; och då han detta oakadt fortsatte med sina befrielseförsök, blef han, efter ett års vistelse som fånge i Köpenhamn, insatt på Fredrikshamn's fästning den 27 Nov. 1714. Här fick han till en början äta vid kommandantens bord. Men sedan man åter upptäckt någonting som han skrifvit, hvil-

ket personligen retade konungen, iustängdes han i ett fängelse som var beläget öfver en osund pöl, hvars ångor uppstego i rummet genom de tunna bräder som utgjorde golvet. Luftvexling kom ej i fråga. Maten, som bars till honom var sådan, "att en hund ej kunde vilja äta den." Besök af vänner och fränder förbjödos och oaktadt hans allvarsamma sjuklighet fick han ej tala med läkare. Uti en ödmjuk böneskrift anhöll den olycklige fången om nåd och erkände sina fel. Han medsände då äfven ett af honom sjelf måladt porträtt, som skulle visa hans olyckliga belägenhet. Men allt förgäfves; i tre års tid måste han försmäktas i sitt ohyggliga fängelse. Han sökte der en lindring i sina lidanden genom den konstfärdighet, han i sin ungdom förvärfvat, och sysselsatte sig mycket med att måla och svarfva. Ännu finnas i åtskilliga konstsamlingar prof af dessa hans arbeten, såsom, t. ex. på Thorsjö, en vagn med fyra hästar i spann, der man behöfver förstoringsglas för att se ekrarne i de små hjulen. Stenbock uppsatte äfven bidrag till sin lefvernesbeskrifning och några försvar för sina åtgärder. Han försökte ock, fastän fången, att följa med sin tids politik, såsom man ser af några bref och schiffer. Tankarna på hans familj synas också hafva hållit honom troget sällskap; och det sista bref biograferna funnit af hans hand är till hans kära och högt älskade hustru. Det är skrifvet på fransyska och dateradt få veckor före hans död.

Det bästa sällskapet, den bästa trösten hade han i sin gudsfruktan, "som var en gammal vän och ej ett framropadt fångsällskap." Hans hårdt pröfvade själ hade visserligen många mörka djup att genomgå. Misstankar och harm, lidelser och qval hemsökte honom bittert. Men hans kristliga tro vann dock alltid slutligen segren och man hörde honom ofta upprepa:

Min själ och sinne, låt Gud råda
Och hoppas på din Fader blid.

Denna psalm anför han äfven i sitt testamente, hvilket skrefs på små lappar, som instoppades mellan botten i en koffert. Han förebrår sig i utkasten till testamentet, att, såsom mer än en gjort före honom, *hafva tjänat sin kung trognare än sin Gud*. Men förtviflans töcken fick ej efter denna sorgliga bekännelse makt öfver hans hjerta, utan det vände sig i lifvets sista stunder varmt och stadigt till det klara ljus, som kan genombryta hvarje mörker.

I Sverige rådde ett lifligt deltagande för Stenbocks olyckor och lidanden. Vid riksdagen 1714 yrkades högt på hans befrielse. *Kommer Stenbock hem, sade man, då vill en hvar gerna till rikets räddning gifva allt hvad gifvas kan*. Rådet gjorde äfven förslag till hans utväxling och lösen. Men å Carls sida synes intet kraftigare steg vittna om begär att rädda den olycklige. Och detta förhållande, som ej blef obekant för fången, var källan till ett af hans djupaste lidanden. Ovänner i Danmark voro nog elaka att skicka honom flygskrifver som innehöllo ofördelaktiga yttranden om honom och hans handlingssätt, ja äfven sqvaller och förtal hittade vägen till honom genom de fasta fängelsemurarne. Om det älskade fosterlandet fick han ej andra underrättelser än sådane som förkunnade dess oundvikliga förderf. Hans sjukdom förvärrades med hvarje dag af brist på omvårdnad, rörelse och frisk luft. Han måste nyttja kryckor och kunde äfven med tillhjälp af dem endast med svårighet flytta sig inom det trånga fängelserummet. Och till allt detta fick han veta, att hans dotter, grefvinnan Wachtmeister, dött, "utan tyfvel af den chagrin hon haft att se fadren så obarmhertigt handteras," samt att hans måg, unge amiral Wachtmeister, blifvit af danskarne slagen, tillfångagagen och insatt på Korsör; detta i följd af en expedition

med svenska flottan, företagen "i hopp att kunna rädda svärfadren genom sin seger".

Befrielsen från alla dessa sorger och lidanden kom ändtligen genom döden den 23 Febr. 1717. Stenbocks lik blef med krigiska hedersbevisningar jorrfästadt i Köpenhamn, men fördes sedan till Sverige, hvarest hans stoft nu hvilar i Upsala domkyrka vid sidan af hans makas. Hon följde honom snart i döden, förtärd af sorg och tårar.

Man har tadlat Magnus Stenbock såsom den der väl förstod att vinna, men ej att till rikets fördel begagna en seger, ty man ser sig förgäfvos om efter några varaktiga frukter af fältslagen vid Helsingborg och Gadebusch. Men har man verkligen skäl att gifva honom klander till lön för dessa båda hedersdagar i vår krigshistoria? Var för det första icke fäderneslandets räddning ur den mest öfverhängande fara i och för sig frukt nog? Kom icke dertill såsom en annan skön och ärorik frukt Europas ökade aktning för den svenska hjeltekraften? Och var det egentligen Stenbocks fel om olyckor och misstag sedermera rubbade denna aktning? Var det hans förvällan att inga mera substantiella och varaktiga förmåner för landet hemtades utaf hans bragder? Männe det ej skulle för hvar och en varit lika omöjligt som för honom att, under då rådande förhållanden, åstadkomma mera än hvad han gjorde? Det var väl en kinkigare tid än någonsin för ledningen af rikets angelägenheter denna, då, såsom Geijer säger, "Carl XII gick sin egen väg till undergång". Äfven den störste statsman skulle kanske dervid kommit till korta, isynnerhet som han nog aldrig tillåtits handla med fria händer. Lejonkungen släppte ej ifrån sig spiran, fastän han så länge vistades fjerran från sitt land, och han skulle nog gripit hårdare om densamma om han förmärkt att någon vågade sig till att, honom oåtspord, taga några kraftigare mått och steg, vare sig i hvad riktning som helst. Och när till och med han, den af sitt

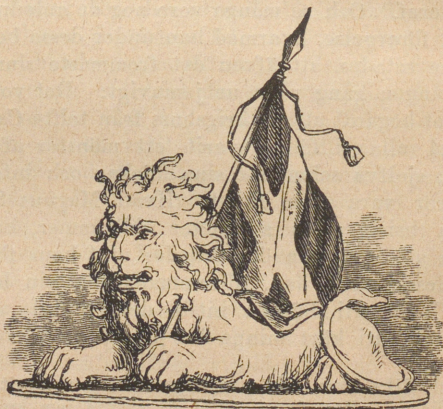
folk så högt älskade enväldsherrskaren, fann skäl att klaga: "jag har svårt vid att komma dem till att lyda medan jag lefver" *), huru skulle någon annan kunnat räkna på den lydnad, som dock är ett nödvändigt vilkor för åstadkommande af något stort och varaktigt uti en stat? För öfrigt vilja vi visst ingalunda bestrida att Stenbock torde kunna göra sig skyldig till stora fel och misstag i politiskt hänseende. Hans bana var ju krigarens, icke statsmannens. Han offrade åt sin konung och åt fosterlandet sin mandoms mod och kraft, sitt hjertas trogna kärlek, sitt varma blod, sitt lif. Hade han mera egt, så skulle han mera gifvit.

Stenbocks ovänner hade påstått, att han under senare delen af sitt lif var lättretlig och svår att göra till lags. Det är nog möjligt att så var. Hans helsa var då bruten, hans ansträngningar och bekymmer så många och stora, att äfven det bästa, det gladaste lynne kunde nedtryckas deraf. Och så många voro nog de anledningar till harm och förargelse, hvarmed han under dessa bekymmerfulla tider retades, att äfven det frommaste sinne kunde dervid mången gång råka ur jernvigt. Det vore nästan för mycket begärdt att en krigsbuss från tolfte Carls dagar skulle vid alla tillfällen varit ett mönster af tålmod. Dessutom, sjelfva solen har sina fläckar och intet menniskolif lär vara utan brist. Hvad Magnus Stenbocks menskliga brister och svagheter vidkommer, kan det ej förnekas, att de vida öfvervägdes utaf hans förtjenster. Genom dessa skall han, tillsammans med sin hjeltestore konung, lefva uti häfden intill den senaste efterverld och förblifva uti kärt minne hos hvarje ärlig svensk.

*) Carl XII:s svar, då man uppmanade honom att bestämma om tronföljden: »Här finnes alltid ett hufvud som kronan passar åt. Jag har svårt vid att komma dem till att lyda medan jag lefver; huru vill jag vänta att man skall lyda mig efter min död?»

Vi kunna ej bättre avsluta denna enkla teckning af hans lefnad än då vi låna följande ord af Fryxell:

“Ingen svensk fältherre har öfverträffat Stenbock i konsten att med ringa medel uträtta stora ting, ej heller i den allsidiga förmågan att skapa, ordna, försörja och till seger lifva och leda en krigshär. — Ingen har varmare älskat konung och fädernesland och svenska historien kan näppeligen förte en herrligare tafla än Stenbock och Svenskarna åren 1710 och 1712. — Ingen har kraftigare främjat ordning, rättvisa och allmänt väl. — Ingen enskild person har af svenska folket varit mera känd och älskad; ingens namn af samtid och efterverld mera fradt och frejdadt. — Och likväl går minnet ännu sörjande omkring och frågar efter minnesvärden“.

Öreskrifter för folket.

- N:o 38. Svenskarne på Als af *C. Georg Starbäck*. 25 öre.
 „ 39. Svenska Slott af *Octavia Carlén*. 50 öre.
 „ 40. Svenska konungadötrars förmålning af *Octavia Carlén*. 30 öre.
 „ 41. Carl XI i slaget vid Lund af *J. Mankell*. Med 4 teckn. 25 öre.
 „ 42. Klockarens Mari. Pennritning af *Pehr Thomasson*. 25 öre.
 „ 43. Tvenne Pennteckningar af *Pehr Thomasson*. 25 öre.
 „ 44. Svenska Prinsessor. Korta lefnadsteckningar af *E****. 25 öre.
 „ 45, 46, 47. Fosterländska Dikter och Sånger. 3:ne häften à 25 öre.
 „ 48. För hundra år sedan. Historisk skildring. Med 4 illustr. 25 öre.
 „ 49. Gustaf Vasa och Dalmasen af *P. Thomasson*. Med 2 illustr. 25 öre.
 „ 50. Gustaf III och Smälänningen af *P. Thomasson*. 2 illustr. 20 öre.
 „ 51. Karl XV och Dalkullan af *P. Thomasson*. Med 3 illustr. 20 öre.
 „ 52. Slaget vid Narva af *Julius Mankell*. Med 5 illustr. 25 öre.
 „ 53. Blomman på Kinnekulle. Historisk novell af *G. H. Mellin*. 50 öre.
 „ 54. Sekter Lundbergs bröllop. Teckning ur folkklivet af *Maximilian Axelson*. Med illustr. 40 öre.
 „ 55. Fredrik I och Östgöten. Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med 2 illustr. 25 öre.
 „ 56. Prinsen och Borgarflickan. Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med 4 illustr. 50 öre.
 „ 57. En glad själ af *Björnstjerne Björnson*. 50 öre.
 „ 58. Flickorna i Askersund af *G. H. Mellin*. 50 öre.
 „ 59, 60, 61, 62. Norska folksagor och äfventyr af *Asbjørnsen o. Moe*. Fyra häften, hvardera à 20 öre.
 „ 63. Kapellet af *C. J. L. Almquist*. 25 öre.
 „ 64. Stockholms-historier, I, af *August Blanche*. 50 öre.
 „ 65. Stockholms-historier, II, — — 40 öre.
 „ 66. Aina. Berättelse af *J. O. Åberg*. 25 öre.
 „ 67. Skällnora Qvarn. Berättelse af *C. J. L. Almquist*. 40 öre.
 „ 68. Lasse Mjöltnare och Masse Smed. Pennteckning af *Pehr Thomasson*. Med 2 illustrationer. 35 öre.
 „ 69. Karl IX och Vermlänningen. Pennteckning af *P. Thomasson*. Med 2 illustrationer. 20 öre.
 „ 70. Byhistorier från Skåne af *Sylvia*. 25 öre.
 „ 71. Blända och Wärendsqvinnorna. 20 öre.
 „ 72. Gubben i Fridhem af *Pehr Thomasson*. 35 öre.
 „ 73. Arbetets ära. Folkskrift af *C. J. L. Almquist*. 15 öre.
 „ 74. Gripsholms beskrifning af *Octavia Carlén*. 25 öre.
 „ 75. En ädel förebild af *M. S. Schwartz*. 25 öre.
 „ 76. Dristighetens Höghåtsman af *H. af Trolle*. 25 öre.

Öreskrifter för folket.

- N:o 77, 78, 79, 80, 81. Norska folksagor och äfventyr af *Asbjörnsen* och *Moe*. Fem häften à 20 och 25 öre.
- „ 82. Hans Jansson. Lefnadsteckning af *Pehr Thomasson*. 25 öre.
- „ 83. Gamla historier för folket. 6:te samlingen. 10 öre.
- „ 84. Karl IX och Karl XII af *Pehr Thomasson*. 20 öre.
- „ 85. Under stormfulla dagar af *Pehr Thomasson*. 15 öre.
- „ 86. Grimstahamns Nybygge af *C. J. L. Almqvist*. 25 öre.
- „ 87. Ladugårds-arrendet af *C. J. L. Almqvist*. 25 öre.
- „ 88. Stockholms-historier, III, af *August Blanche*. 20 öre.
- „ 89. Stockholms-historier, IV, — — 20 öre.
- „ 90. Måns Stenbock vid Gadebusch. Krigshistorisk skildring af *Julius Mankell*. Med 7 illustr. 25 öre.
- „ 91. Tullgarus slott, dess historia och samlingar. Anteckningar af *Octavia Carlén*. Med 3 illustr. 25 öre.
- „ 92. Linné i Upsala och i Amsterdam. Skizz af *Claude Gerard*. Med 4 illustrationer. 25 öre.
- „ 93. Carl XII och sjöbussen. Historisk skizz af *H. af Trolle*. 15 öre.
- „ 94. Nio sagor af *Albrekt Segerstedt*. 25 öre.
- „ 95. Tio sagor af — — 25 öre.
- „ 96. Sigrid den fagra. Hist. berättelse af *G. H. Mellin*. 25 öre.
- „ 97. Trenne sagor af *Z. Topelius*. Med 3 illustr. 25 öre.
- „ 98. Soldaten Blå af *Claude Gerard*. Med 4 illustr. 20 öre.
- „ 99. Befriaren af *Georg Nordensvan*. Med 2 illustr. 20 öre.
- „ 100. Troheten i Norden af *P. Thomasson*. Med 2 illustr. 20 öre.
- „ 101. Karl X och Ölänningen af *P. Thomasson*. Med 4 illustr. 25 öre.
- „ 102. Lille Jätten af *Frans Hedberg*. Med 1 illustr. 25 öre.
- „ 103. Genom egen kraft. Med 3 illustrationer. 20 öre.
- „ 104. En slant i häfven. Teckning ur folkklivet af *Sylvia*. 25 öre.
- „ 105. A. E. Nordenskiöld och hans upptäcktsfärder 1858—79 af *Th. M. Fries*. Med porträtter, illustr. och karta. 30 öre.
- „ 106. Gubben Strid och hunden Frid af *Pehr Thomasson*. Med 7 illustrationer. 30 öre.
- „ 107. Kerstin Marias fästegåfva af *Emilie Flygare-Carlén*. Med 3 teckningar. 20 öre.
- „ 108. Adlercreutz' budbärare af *J. O. Åberg*. Med 4 illustr. 25 öre.
- „ 109. Gamla historier för folket. 7:de samlingen. 25 öre.
- „ 110. Jon i Slätthult af *August Bondeson*. 25 öre.

(Denna samling kommer att fortsättas och hvarje häfte säljes särskildt. De flesta häften åtföljas af illustrationer.)